

No 9

Utgiven av Svenska Folkförbundet.
Redaktör: Andreas Stahl, Riddaregatan 3, Reval.

2 mai

Kring bygdemuseet.

Frågan om inrättande av bygdemuseer hos oss har flera gånger varit aktuell, och från många håll har påpekats, att tiden vore inne för inrättande av sådana, utan att dock någonting positivt utrettats.

Under den senaste tiden har, man dock upptagit frågan till allvarsam prövning och kommit underfund med, att det finnes möjligheter för planens genomförande.

Museifrågan upptogs till närmare behandling på S. O. V: s årsmöte i slutet av februari d. å., varvid beslöts att till föreningens styrelse hänskjuta densamma för vidare utredning. På S. O. V: s styrelsmöte den 3 apr. kom museifrågan i dagen, varvid den föranledde en livlig debatt. Styrelsen beslöt att redan instundande sommar igångsätta förberedande arbeten. Vid förenämnda styrelsesammanträde uppstodo även meningsskiljaktigheter angående museets förläggningsort. Då det här är fråga om ett gemensamt svenskt bygdemuseum, torde det vara givet att detsamma skall förläggas till Birkas, som är Svensk-estlands både „geografiska“ och andliga centrum. Under diskussionen framgick även att Ormsöborna hava för avsikt att inrätta ett eget museum. Denna tanke är lofvärd, ty ormsöborna hava faktisk förutsättningar därtill, ty bosättningsområdet är så pass vidsträckt och dess kultur utgör ett särskilt kapitel i Estlands-svenskarnas kulturhistoria. På de andra svenskorterna kan sådant näppligen komma i fråga ännu, möjligen i Rickholtz, men då det ligger så nära Birkas, är det ingen

idè att splittra samlingarna på Birkas.

Nu inställer sig frågan: Kan det allmänna museet påräkna något stöd från Ormsöbornas sida, då de kunna antagas ha att göra tillräckligt med sitt eget? Svaret kan bli nekande, men vi hoppas dock, att Ormsö skall låta representera sig genom dubletter (om sådana finnas att tillgå) av de föremål, som placeras i dess eget museum.

Huru mycket museiföremål finns det ännu kvar i bygderna? — Största delen av sådana föremål ha redan gått all världens väg. En del har hamnat i andra museer både i hem — och utlandet, men vi ha dock ingen orsak att beklaga detta, utan tvärtom. Ett företag sådant som att inrätta ett „nationalmuseum“ kan dock icke endast med arbete och god vilja realiserats, utan det fordar av oss upproffringar även av ekonomisk art. Detta få vi inte blunda för.

Någon museibygnad torde tyvärr inte med det snaraste kunna uppföras främst därför att erforderliga medel härför saknas och delvis även därför, att platsen för densamma ännu är oviss. Samlingarna torde till en början kunna inrymmas i Birkas lokaliteter, tills en ändamålsenlig byggnad kan uppföras.

I samband härmed infinner sig frågan, hurudan denna byggnad bör vara. Hade det gällt ett lokalt bygdemuseum, hade man kunnat tänka sig bygnaden såsom typ för lokalen, men nu, när det gäller ett sådant, där hela svenskbygden skall vara representerad, ter sig saken annorlunda. Mig förefaller det naturligast, att i detta fall tänka sig en byggnadstyp utan några som helst lokala inslag.

Intresserade uppmanas göra inlägg i frågan.

Ultimus.

Ormsö.

Öns ev. luterska församling kan glädjas åt ett synnerligen framgångsrikt verksamhetsår — i ekonomiskt avseende. Tack vare den nitiske själasörjarens gåpåartag, hava summor ihopbringats, summor som i våra begränsade ekonomiska förhållanden äro mycket aktningsbjudande. Sälunda har för kyrkotaket insamlats: Under år 1927 — 300 kr. Under år 1928 — 460 kr., summa 1760 kr.

Största delen av taket är redan färdigt, återstår endast koret och för denna återstod är nästan hela den nödvändiga summan samlad, fattas endast fattiga 50 kr.

Kyrkan har även fått nya ugnar, vilkas pris belöper sig till, 280 kr. Så nu kan kyrkan användas hela året om och slippa gubstjänstbesökarna att frysa i den annars så iskalla kyrkan eller svettas i den kvava församlingssalen, där gudstjänsterna hållits under den kalla tiden av året.

Vidare har vattenledning införts i prästgården. Även kyrkoherdebostaden har undegått en grundlig upp — putsning, vilka företag krävt sina modiga slantar. Så får vi inte förglömma orgelfonden, som redan torde överstiga 400 kr.

Gravgården har fått cementerad brunn, och gångar hava blivit upptagna. En stor del av arbetet har visserligen blivit utförts på frivillighetens väg, men brunnen och bårhuset, som även blivit renoverat, har krävt församlingskassan på åtskilliga tusen mark eller kronor, om så man vill. — Detta är ju allt extra utgifter för försam-

lingen, de ordinarie utgifterna ännu dessutom, löner åt befattningsinnehavare. m. m.

Men vår kyrkoherde är ännu inte nöjd. Ännu återstår kyrkans invändiga målning, och den nya orgeln väntar på sina oinsamlade summor. Då även dessa saker äro säkerställda, lovar kyrkoherden först "läge baina opa fämt härve", dvs. vila ut riktigt och sedan — skudda vår ös stoft av sina fötter och återvända till sina fadersland. Mätte den senare planen fördröjas önskar

Församlingsbo.

Mycket har växlat — men bonden och jorden finnas än.

Ur föredrag vid Estniska 10-årsjubileets firande på Birkas folkhögskola, Nuckö, av Rektor E. Adalberth.

III. Svensktiden och herrgårdsbildningen å Nuckö och Ormsö.

Även sedan den danske hertigen och biskopen Magnus år 1567 nödgats lämna Hapsal och Vik till svenskarna, förblev staden och bygden säkdeplatsen för många strider. Växlande, underliga öden skulle ännu möta det gamla biskopsslottet. En dåtida författare (Rüßow, "Chronika der Provinz Lyfflandt, 1578) säger att "det skändliga horhuset, domen i Hapsal, störtats och Baalsprästerna utdrivits," men synes snart nya äventyrare ha sökt sig dit i svenske ståthållarens tjänst. När denne år 1573 tillföljte av penningbrist ej kunde utbetala slottsbesättningens löner tillbringade sig besättningen alla slotten i Vik som pant för sin fordran med rätt, att om ej betalning erhöles innan nästa midsommarhelg, få överlåta slotten. Då ståthållaren ej kunde skaffa fulla lösensumman, så lade besättningen i januari 1575 både Hapsals och övriga slott i Vik till danske ståthållaren på Ösel, Klaus von Ungern, vilken också provianterade och befästade sina lätt vunna borgar.

Det dröjde dock ej mer en ett år, till januari 1575, förrän en här av 6000 ryssar och tatarer inbröt i Vik och utan strid intog Hapsal. Slottsbesättningen — nu under dansk befälhavare — gjorde ej det minsta motstånd utan fortsatte mitt under ryssarnas intåg sina lättsinniga nöjen. Rüssows skildringar vittna om, att det sedliga förfallet under denna tid var

stort bland ledande adelsmän och prelater. — Den ryske överbefälhavaren, furst Totmakow, uppges ha dött i en badstuga strax efter ankomsten till Hapsal, men hans män fullföljde slottets besättande.

Följande år, 1577, medan ryssarna belägrade Reval, drog den beryktade "estländske Hannibal" — en enkel myntgesäll Ivo Schenkberg genom landet i spetsen för en skara bönder i avsikt att överraska och överfalla de ryska fältlägren. Han kom också till Hapsal, men förmådde icke intaga slottet. I stället satte han då eld på staden.

Slutligen kom år 1581 den svnska generalen Karl Henrikson Horn med en stark här och intog efter hårda belägringsstrider stad och slott. Före sitt avtåg dödade ryssarna ett 70-tal personer från bygden, vilka sökt sitt skydd i slottet Vid ankomsten till Vik år 1575—76 härjade ryssarna även på Nuckö och Ormsö, men torde berättelserna om alla därvid utförda våldsdåd vara något överdrivna. Flerstädes, t. x. i Guttanäs by härjade de dock svårt.

Jämte Hapsal kommo Nuckö och Ormsö sålunda i tryggad svensk besittning först 20 år senare än Reval med omnejd. — Nästa gång ryssarna kommo till Hapsal, år 1710, togo de åter staden utan strid liksom år 1576. Det fanns denna gång knappast några försvarare. Hälften av stadens och bygdens befolkning hade fallit offer för massdöden.

(Forts.)

Viks kretsrad.

Viks kretsrad sammanträdde den 21. mars 1928. På dagordningen budgeten för 1928/29. — Då utrymmet i denna tidning ej tillåter en utförlig redogörelse för budgeten, få vi nöja oss med huvudposterna.

Inkomster:

Skatter	Kr. 133.770
Understödssummor.	208.258
Återbetalbara utgifter	92.765
Hyror	372
Lån	18.450
Räntor och böter	750
Brist	24.052
	<hr/>
	Kr. 481.413

Utgifter:

Kretsstyrelsen och kommissionerna	Kr. 32.950
Administrationen	6.520
Bildningsväsendet	81.599
Hälsovården	82.243
Fattigvården	34.677
Jordbruket	84.886
Vägbyggnad	121.952
Lån och räntor	19.251
Pensioner osv.	9.831
	<hr/>
	Kr. 481.413

Bland utgifterna stå bland annat speciellt för svenskbydgen ett apotek till Odinsholm och understöd för Birkas, stort 250 kr. Under tecknad gjorde förslag om 500 kr. för Birkas, men då skolan begärt (direkt hos kretsstyrelsen) endast 250 kr. antogs ej mitt förslag.

Kretsstyrelsen är villig att anställa en svensk jordbruksinstruktör, — fast i hela kretsen arbeta endast två agronomer — med villkor, att vi anskaffa en sådan, som även behärskar riksspråket. Det senare för att vara behjälplig även i blandspråkiga kommuner.

Då vi emellertid sakna lämplig kandidat, och flera framstående svenska jordbrukare påstå, att några nämnvärda jordförbättringar före storskiftets genomförade näppeligen kunna påräknas, är det kanske bäst att dröja något med sakens genomförande, Förhastat och opassande vore, att nu genomdriva ett sådant beslut, om vi sedan ej kunna skaffa motsvarande fackman, eller om densamma sedan skulle bli sysalölös.

Då vi nu redan under några år haft en fackman i branschen, borde vi tillsvidare kunna vända oss till honom i dessa angelägenheter. — Vi veta också alltför väl, att nya utgifter medföra nya skatter, och de senare äro sällan välkomna.

I alla spörsmål och angelägenheter beträffande Viks kretsstyrelse, kunna alla svenska väljare hänvända sig till sin representant, som gärna lämnar råd och upplysningar.

Påskan 1928.

J. Berggren.
Sv. rep. i kretsrådet.

Till läsekretsen.

Då undertecknad av omständigheterna nödgats övertaga "Kustbons," redaktion hoppas jag, att Kustbons läsare och vänner både i in — och utlandet med samma välvilja och intresse skola tillmötesgå tidningen som förut.

„Kustbon“ har genomlevat hårda tider, och dess existens har varit flerfaldiga gånger hotad, men genom okvlig vilja och energiskt arbete av den man, som haft dess ledning om hand, samt med hjälp från moderlandet har det gått, att vårda „Kustbon“s livsgnista. Denna vestaliska eld får ej slockna, den måste vidmakthållas, om vi icke vilja, att våra efterkommande skola fälla en hård dom över oss. Kustbons uppgift är icke ringa, den måste med stålstift inpränta i vård medvetande, att vi av fäderna, som sova i skuggan av våra kyrkor, fått ett arv att förvalta. Den skall vara en klocka, som klämtar varningssignaler till oss, när vi stå vid skiljovägarna; när vi äro osäkra om, var vår uppgift slutar, eller var den tar vid.

Kustbon har även vedersakare, det må medges, men detta utgör ingen orsak till att nedlägga vapnen; den må vika, där klokhetens bud sådant fordrar men aldrig kapitulera. Kustbon fiender äro också svenskhetens, och må dessa aldrig räkna på tillflykt i de kämpandes led. Vi må ihågkomma, att den, som är trogen sin egen sak, han är ock trogen andras, men förrädarn misstros ock föraktas, var han än må uppträda,
A. Stahl.

Tre mil lång tunnel under Gibraltarsund? En spank ingenjör Ibero, har framlagt ett projekt till en tunnel under Gibraltar sund, varom spanska regeringen uttalat sig med gillande. Stora tekniska svårigheter måste emellerertid övervinnas på grund av bottenens beskaffenhet. I sundet finnes hård bergbotten, som tillika mestadels ligger betydligt djupare än Engelska kanalens lerbotten. På sina ställen uppnår sundet ett djup av 1.000 meter.

För att underlätta planes utförande skulle tunneln icke placeras på den kortaste sträckan, där djupet är störst, utan förläggas mellan Vaquerosbukten och Tanger. Tunnelns längd bleve härigenom 32.000 meter under vatten på ett djup, som knappast överstiger 400 meter. Arbetet beräknas kräva sex år, och kostnaderna till 330 miljoner pesetas.

Professor Cederberg lämnar Dorpat. Professor A. R. Cederberg, som från Dorpatuniver-

sitetets grundande år 1919 fungerat som professor i Estlands och de nordiska ländernas historia vid nämnda universitet, har inlämnat sin avskedsansökan i syfte att återflytta till Finland. Teologiska fakulteten och universitetets styrelse ha med anledning av denna avskedsansökan i protokollsutdrag uttalat sin djupa tacksamhet för det arbete, professor Cederberg utfört vid Dorpats universitet. Ytterligare kan nämnas, att 75 studenter, som studera allmän och hemlandets historia, vänt sig till universitetets styrelse med anhållan om, att denna måtte göra vad i dess förmåga står för professor Cederbergs kvarhållande i universitetets tjänst.

Kommunisthäktningarna i Lettland. Politiska polisen har verkställt talrika husundersökningar samt arresteringar av kommunister. Handlingar ha överkommits, vilka ådagalägga, att syndikalistpressen dirigerats med kommunistiska pengar. I Dünaburg ha kommunistiska arkiv uppdagats, vilka innehålla en betydelsefull med Moskva förd korrespondens. Hittills ha elva arresteringar företagits.

Flygtrafiken på Reval börjar den 1 maj. Enligt uppgifter i pressen, vidtar den regelbundna flygtrafiken på linjerna Riga — Reval — Petersburg och Helsingfors — Reval den 1 maj. På den förstnämnda linjen upprätthålles trafiken av det tysk-ryska bolaget Deruluft och på den senare linjen av det finländska Aerobolaget.

En ävenlyrlig Atlantresa. Kanadensiska pacifichjens ångare Montrose anlände till Liverpool efter en äventyrlig resa. Fartyget hade i dimman kolliderat med isberg och fått en stor buckla i förstäven. Kaptenen hade att välja mellan tvenne alternativ: att utsätta sig för risken att möta stora isberg, som kunde krossa och sänka ångaren, eller följa farleden, där isberg äro i rörelse och därför faran för sammanstötning ständigt lurar. Han valde det senare alternativet, och Montrose undgick Titanics öde. Bland passagerarna rådde hela tiden stor oro, men ingen panik uppstod dock. Vid sammanstötningen dödades två besättningskarlar och sårades 2 passagerare.

Tysk ångare överseglad av en dansk. Vid 12-tiden natten till den 17 apr. sammanstötte danska

Östasiatiska kompaniets motorfartyg Lalandia ungefär 10 sjömil söder om Gjedser med en tysk bogserångare Gladiator. Kollisionen var så våldsam, att „Gladiator“ skars mitt itu och sjönk inom några minuter. „Lalandia“ satte genast ut räddningsbåtar och lyckades bärga „Gladiators“ besättning så när som på en man.

Ädelstenar för 3 $\frac{1}{2}$ miljon funna i Tsarskoje Selo? Enligt ett Moskveddelande har i det kejserliga palatset i Zarskoje Selo i ett inmurat guldskrin anträffats ädelstenar till ett värde 3 $\frac{1}{2}$ miljon Reichsmark.

Reval.

För någon tid sedan bragte härstädes general Laidoners 15-årige son sig själv om livet med fickvapen. Händelsen har väckt djupt beklagande i vida kretsar.

Finska statens rundradiostation i Lahtis trädde den 22 april i funktion. Stationens anläggning har kostat c:a 8.000.000 Fmk. Stationen har en antenneffekt av omkring 20 kilowatt. Vid dess öppnande var republikens president närvarande.

Ryssarna flyga till nordpolen. Enligt uppgift ämna även ryssarna i sommar företaga en flygfärd till nordpolen med ett stort hydroplan „Krasnoi Sever.“

Planet startar från Kamschatka, varifrån det flyger över nordpolen till Leningrad. Närmere detaljer angående färden saknas.

På grund av att många folkskollärare, i synnerhet på landsorten sakna kompetens, har riksskolstyrelsen vidtagit nödiga åtgärder, och ifrågavarande lärare kunna härnäst avlägga examina, för erhållande av kompetens, som externt vid seminarierna i Reval och Dorpat.

Litteratur.

Stadsförvaltningen i Tartu (Dorpat) har nyligen utgivit en fullständig beskrivning av staden, baserad på en under årtal driven vetenskaplig forskning. Värde av och intresset för en sådan bok är ju alldeles påtagligt särskilt vad Tartu's inbyggare beträffar, men även för utomstående och icke minst för oss svenskar.

Tartu var ju under forn- och medeltiden den administrativa medelpunkten i Nord-Balticum,

och under de tre senaste seklerna har det utgjort den andliga medelpunkten i hela Balticum-

Boken heter "Koguteos Tartu" pris: Kr. 16 och kan rekvideras antingen direkt från Statistiska byrån i Tartu eller från vilken välförsedd bokhandel som helst. A. S.—1.

Dorpatavdelningen av „Svenska Odlingens Vänner“ anordnar

Svensk afton

i Studenthssset, lördagen den 5 maj 1928 kl. 8. 30 e. m. Programmet omfattar föredrag, sång, musik och te-drickning Styrelsen

Inträdesavgift 60 sent
Alla hjärtligt välkomna

En pålitlig och arbetsam Svensk tjänarinna

får plats i en liten tysk familj.

Närmare: Sjömanshemmet, U. Sadama t. 11. Reval.

Första inhemska Försäkrings-Aktiebolaget EESTI LLOID

Reval, Långgatan (Pikk) 11. Tel. 6-24 & 17-03

LIVFÖRSÄKRING

BRANDFÖRSÄKRING

TRANSPORTFÖRSÄKRING

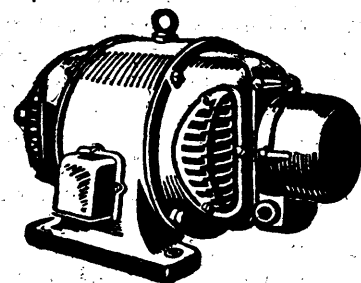
OLYCKSFALLFÖRSÄKRING

De av bolaget hittills utbetalade skadesummorna belöpa sig till över

➔ **över hundra millioner Emk.** ➔

Ett bevis på till vilken oskattbar nytta försäkring är, därför

➔ **Försäkra Edert liv och Eder** ➔
➔ **egendom medan tid kr!** ➔

ASEA-MOTORER

TRANSFORMATORER OCH
APPARATER FÖRSÄLJAS

El. Büro LINKE & MARTINSON
Kings tån. 10, Reval.

Svedala

Tegelmaskiner,
Grävmaskiner,
Stenkrossar,
Vägbyggnadsmaskiner,
Betonblandare,
Torvmaskiner,
Bränsekrossar för torv, koks
och kol,
Pulveriseringsmaskiner,
Vindsiktar,
Torktrumlor,
Brikettpressar,
Transportapparater,
Rullager, Rallvagnshjul,
Skottkärrshjul,
Kokillgods,
Stigjutgods.

Aktiebolaget

Åbjörn Anderson

Post- & Telegrafadr. Rikstelefon:
SVEDALA, GJUTERJET. 52, 76, 203, 4, 608 103.

REPRESENTANT CARL JÖNSSON

Postkast 38 Telef. 1536

REVAL

Endast det bästa är gott nog!
Jaga därför med

GYTTORPS
JAKTPATRONER

TILLVERKARE:
NITROGLYCERIN AKTIEBOL.
Stockholm 16

MÉRIT

SVENSK TILLVERKNING
PRISBILLIG, DRIFTSÄKER

BÅT MOTOR

med fotogendrift

Levereras med blåsamps-
eller magnettändning

AKTIEBOLAGET
FREDR. WAGNER
STOCKHOLM
VASAG. 48.

HANSA

STOCKHOLM

Eget kapital

Kr. 6.000.000

FÖRSÄKRINGSRÖRELSE

Avdelningskontor i REVAL:

S. Karja tån. 9.